

HD 594
614.898 W

Mhweho.
D/ 6803

Yrkeshygienisk Institutt

HD 594

Wijford, Noel

PROMEMORIA

vedr. YSAM - systemet, dets eventuelle anvendelighet på
norske arbeidsplasser og dets verdi for merking av beholdere
med potensielt farlige stoffer.

===== ooOoo =====

ARBEIDSFORSKNINGSINSTITUTTENE
BIBLIOTEKET
Gydas vei 8
Postboks 8149 Oslo Dep. Oslo 1

614.898 W

PROMEMORIA

vedr. YSAM-systemet, dets eventuelle anvendelighet på norske arbeidsplasser og dets verdi for merkning av beholdere med potensielt farlige stoffer.

INNLEDNING

I henhold til brev (av 30.3.66) fra Stortingspresident Bernt Ingvaldsen til statsråd Helge Seip har stortingsrepresentant Oskar Skogly meldt følgende grunngitte spørsmål til statsråd Seip:

"Spørsmål om en hensiktsmessig merkning av det meget store antall helsefarlige stoffer som benyttes i arbeidslivet, lim, malingstyper og forskjellige andre nye stoffer har lenge vært aktuelt uten at det er funnet frem til en tilfredstillende løsning.

Vil departementet, hvis det viser seg at nåværende lovbestemmelser ikke gir den nødvendige hjemmel til å påby slik merkning, snarest overveie å fremme forslag om egne eller supplerende lovbestemmelser på dette område?"

Selve spørsmålet ble i nevnte form fremsatt 11. mai 1966. I sitt innlegg av 11. mai 1966 peker stortingsmann Skogly på den utvikling som har funnet sted innen industrien når det gjelder anvendelse av kjemikalier ved industrielle prosesser. Interpellanten nevner bl.a. maling, lakker m.m.- men spørsmålet har en langt videre aspekt enn den spesielt navngitte gruppe. Statsrådets svar er også tydelig preget av tanken om nødvendigheten av en omfattende merkeplikt for industrielt nyttede stoffer. I likhet med interpellanten omtaler også statsråden lim, maling m.m. og kommer herunder inn på det svenske YSAM-system. Det kan ikke rå tvil om at stortingsmann Skogly siktet videre enn bare til en bestemt ytkesgruppe (malere, tapetserere, fliseleggere) ved sin interpellasjon,- og det samme er tilfelle med statsråd Seips svar.

Den 1.4.1966 ble det holdt et møte i Direktoratet for Statens Arbeidstilsyn, Sørkedalsveien 10, vedr. merkning av maling, lakk, lim o.l. for å informere statsråd Seip i anledning av saken.

I brev av 5.4.1966* anmoder direktoratet under "Grunngitt spørsmål til kommunalministeren om merking av emballasje m.v. for helsefarlige stoffer" Yrkeshygienisk Institutt om "opplysninger fra Yrkeshygienisk Institutt til bruk ved utarbeiding av en redegjørelse i denne sak". Denne mandatformulering er mere omfattende enn formuleringen i brev av 1.4.1966 (jnr. 2433/66-Br/tk).

Yrkeshygienisk Institutt konstaterer ved hjelp av et ganske omfattende - tildels intereuropeisk merkningsmateriale - at det svenske YSAM-system bygger på et nederlandsk system, som er litt mere tungvint. Gjennomsyn av teksten til YSAM-systemet viser meget snart en god del uklarhet og vage definisjoner. Ennvidere konstaterer man at svenskenes s.k. "Giftnämnd" som det ikke finnes en norsk parallell til, spiller en vesentlig rolle for merkningsproblemet. P.gr. av disse kjennsgjerninger opptas kontakt med Svenska Arbetsgivareföreningen, ved Överingeniör Gideon Gerhardson. Man ønsker å få klarhet i en del definisjoner og er fremfor alt interessert i å få ta del i de svenske erfaringer vedr. Ysam-systemet. Dette var meget nødvendig fordi saksbehandleren (sjefskjemikeren) i stigende grad takket være personlige kontakter i Norge og Sverige fikk inntrykk av at det svenske YSAM-system i den korte formulering (som var kjent for Y.H.I.) ikke kunne tilfredsstille en rekke saklig velbegrunnede krav. Som resultat av korrespondansen hvor det bl.a. opplystes om et omfattende initiativ fra svensk industri - som synes å ha vært lite fornøyd med YSAM-systemet - ble det truffet avtale om å besøke en rekke instanser og bedrifter i Sverige. Besøkene ble planlagt av Svenska Arbetsgivareföreningen og fant sted i tiden 8.1-13.1.1967. Ellers skal man få lov å meddele at saksbehandleren p.gr. av sykdom og dødsfall i sin nærmeste familie 2 ganger (i sommer og høst 1966) måtte søke om velferdspermisjon for å reise utenlands. Dette har forsinket utredningsarbeidet en del. Ennvidere var arbeidsbelastningen i 1966 så enorm at saksbehandleren, som nu i flere år

*) /2449/66-Otn:MI./

har vært uten den nødvendige assistanse (i form av en fullt utdannet kjemiker), har vært inne på tanken å søke om ca. 3 måneders sykepermisjon.

Resultatene av besøkene er nedlagt i vedlagte rapport som med sine mange meget interessante og givende informasjoner er å betrakte som et hoveddokument i denne utredning.

Sammenfatting:

1. YSAM-systemet, fremgått av et samarbeide mellom representanter for Statens Institut för Folkhälsa, Sveriges Färgfabrikanters Förening, Målarmästarnas Riksförening og Svenska Målareförbund tilsikter en inndeling (klassifisering) av malinger, farver o.l. i 4 grupper A,B,C,D. Klassifiseringen påføres emballasjen.
2. Merkningsen etter dette system er ikke fastlagt ved lov, regulativ eller bestemmelse fra noen offentlig svensk myndighet eller organ. Det hele er en frivillig overenskomst hvor Svefffs-medlemmer har erklært seg villig å delta. Bedrifter i maling, lakk, farvebransjen som ikke er tilsluttet "Svefff", kan ikke de jure tvinges å merke sine varer etter dette system. Unnlattelse å merke sine varer etter YSAM-systemet rammes ikke av loven. Teoretisk er det intet i veien for en produsent å nytte en annen, eventuelt mere tilfredsstillende merking.
3. YSAM-merkningen har blitt skarpt kritisert. Etter absolutt pålitelige svenske opplysninger lider denne merkning av kvalitative og kvantitative mangler. Et flertal av stoffer er feilplasert f.eks. i "B" istendenfor "C". Flammepunktangivelser mangler, faren for hudskader mangler. Definisjoner som "normalt ventilerade utrymmen" o.l. er ikke praktisk relevante. Det er ikke tatt hensyn til den løpende utvikling med hensyn til løsemidler m.m. Eller for å sitere en av verneingeniørene ved en storbedrift: Systemet er foreldet og binner "skyddsfolkene" på hender og føtter. Det ser ikke ut som om man hos "Svefff" vil følge de sosial-preventive tankebaner hos de svenske "skyddsfolk".

4. Reaksjonen på YSAM-systemet hos de store svenske industri-konsumenter av maling, farver, lakker m.m. viser at systemet i disse sosialt meget positivt og aktivt engasjerte kretser blir betraktet som lite tilfredsstillende. Resultatet av denne missnøye har konkretisert seg ved at nevnte kretser har tatt saken i sine egne hender. Herom vitner de forskjellige spørreskjemaer som fra store svenske bedrifter sendes til fargeleverandørene ved anmodning om å gi anbud. Gjennom-syn av disse spørreskjemaer viser at man krever meget omfat-tende informasjon før ordren plasseres. Uten slike informa-sjoner som er av en helt annen faglig og sosial kvalitet enn YSAM-opplysninger anser svenske industrifolk det for utelukket å kunne beskytte sine arbeidstagere effektivt.
5. Nevnte reaksjon fra svensk storindustri følges ganske tydelig med sterke sympatier hos både offentlige organer og "Svenska Arbetsgivareföreningen". Man tar neppe feil at Svensk Lands-organisasjon er enig med nevnte instanser og organer. Når man i disse kretser kanskje er interessert i å finne frem til "enhetsspørreskjemaer" som skulle komme istedenfor de nueksi-sterende spørreskjemaer (J.e-Kockums Verftene, Volvo-Concern), så er dette utelukkende av hensyn til en kanskje ønskelig "Vereinheitlichung" (som man vel tror byr på administrative fordeler) - og ikke fordi man er imot den svenske industriens meget omfattende og nyskapende innsats på denne sektor av praktisk-preventiv yrkeshygiene og arbeidsbeskyttelse.
6. Man må ha klart for seg at de vel beskyttede arbeidsplasser hos nevnte svenske industri, er et resultat av privat tiltaks-lyst, privat sosial ansvarsfølelse, og ikke på noen måte p.gr. av YSAM. At denne innsats i stor utstrekning kan bygge på svenske offentlige organers lovverk i Giftnämnden, Giftstadgan bør samtidig sterkt understrekes.
7. Etter referentens oppfatning må man for enhver pris unngå å oppmuntre til at YSAM-systemet bli legalisert ved lov, Kgl. resolusjoner, rundskriv fra St.A.T., Medisinaldirektoratet, e.l. Dette ville bortsett fra systemets absolutte utilstrekkelighet ved foreliggende problemstilling - være ensbetydende med å støtte "Svefff" i deres avvisende holdning mot de sosialt

arbeidende svenske industrikretser. Og i realiteten vil det sikkert bli oppfattet i Sverige med berettiget forbauselse eller endog betraktet som et dolkestøt bakfra rettet mot dem som med ekte succès har kjempet frem effektive merknings-skjemaer og tilsvarende praktiske sikringstiltak.

8. Det som etter referentens mening bør gjøres, er at man ved hjelp av eventuelt allerede eksisterende bestemmelser i norsk lovgivning (Apotekerloven, Arbeidervernloven) går inn for en omfattende skjerpelse av merkeplikten. I tilfelle av at loven har smutthull, eller at utilstrekkelige kontrollmuligheter tillater omgåelsen av bestående lov m.m., bør der tas de fornødne skritt for å "sanere forholdene" snarest og med hård hånd.

Referenten har derved gitt uttrykk for nødvendigheten av offentlige tiltak. Referenten tviler nemlig meget sterkt på at norske industrikretser har muligheter for å følge den svenske industris eksempel. Referenten vil dog samtidig påpeke at de norske verfter i fellesskap vil være kapitalsterke nok til å kunne tvinge sin vilje gjennom ad modum: Kockum's, Götaverken, Volvo-Concern. (Dette har de klart til tross for at enkelte svenske rederier sies å ha plasert penger i svenske fargefabrikker!). Norges Statsbaner og andre store statsbedrifter med sine årlige store maling-farge-ordre kan uten tvil tvinge sin vilje frem hvis de bare går inn for samme linje in puncto "kjemikalier m.m." ved sine ordre-plaseringer i eller utenfor Norge. Det er nemlig ikke bare medlemmene av "Svefff" i Sverige som har måttet gi etter for de svenske bedrifters ubønhørlige krav om å fylle ut spørreskjemaer. En unnlåtelse vil kunne bety tap av millionorder.

Det må også henvises til det forhold at "Svefff" betrakter Danmark, Finland og Norge som "Hemma-Marked". Skal "Svefff" vis à vis Norge kunne innta en holdning den har misslykkes med i Sverige? Det vil det få anledning til når man "på et eller annat sät" skulle "godta" YSAM-systemet.

9. Til slutt skal bemerkes at merkningen av en boks ikke gjør innholdet mindre farlig. Det finns de facto folk som synes å tro det! Det det gjelder, er viljen til å ta de meget

nødvendige og til sine tider ganske omfattende tekniske beskyttelsestiltak. Disse må baseres på fyldige opplysninger som står til disposisjon for en ansvarshavende, skolert verneleder. I så henseende er hverken den nuværende YSAM-merking eller det foreliggende revisjonsutkast (skal kanskje behandles 1967) tilfredsstillende.

Heller ikke er malermestrene eller svennene i almindelighet vernemessig tilstrekkelig skolert til å kunne dra nytte av de nødvendige ganske omfattende informasjonen vedr. sammensettingen m.m. - Dette problem kan bare løses ved å organisere en "moderne vernetjenst - og informasjonssentrale" hvor malerne og svennene ved yrkeshygienisk skolerte fagfolk (utdannet som malere) kan anviser de korrekte tekniske sikringstiltak. Disse anvisninger bygger da på korrekt utfylte, omfattende spørreskjemaer som behandles strengt konfidensielt av vedkommende "rådgiver" ved nevnte "Malernes verntjenst- og informasjonssentrale".

Oslo, den 4. mars 1967.

K. Wulfert
K. Wulfert